

Paras tapa vastata tarpeisiin tulevaisuuden resursseilla

Raimo Lindberg

Liittohallituksen puheenjohtaja, STKL

Länsi-Suomen sosiaali- ja terveyspolitiikan
kehittämispäivä 2.9.2010, Turku

Esityksen teemat

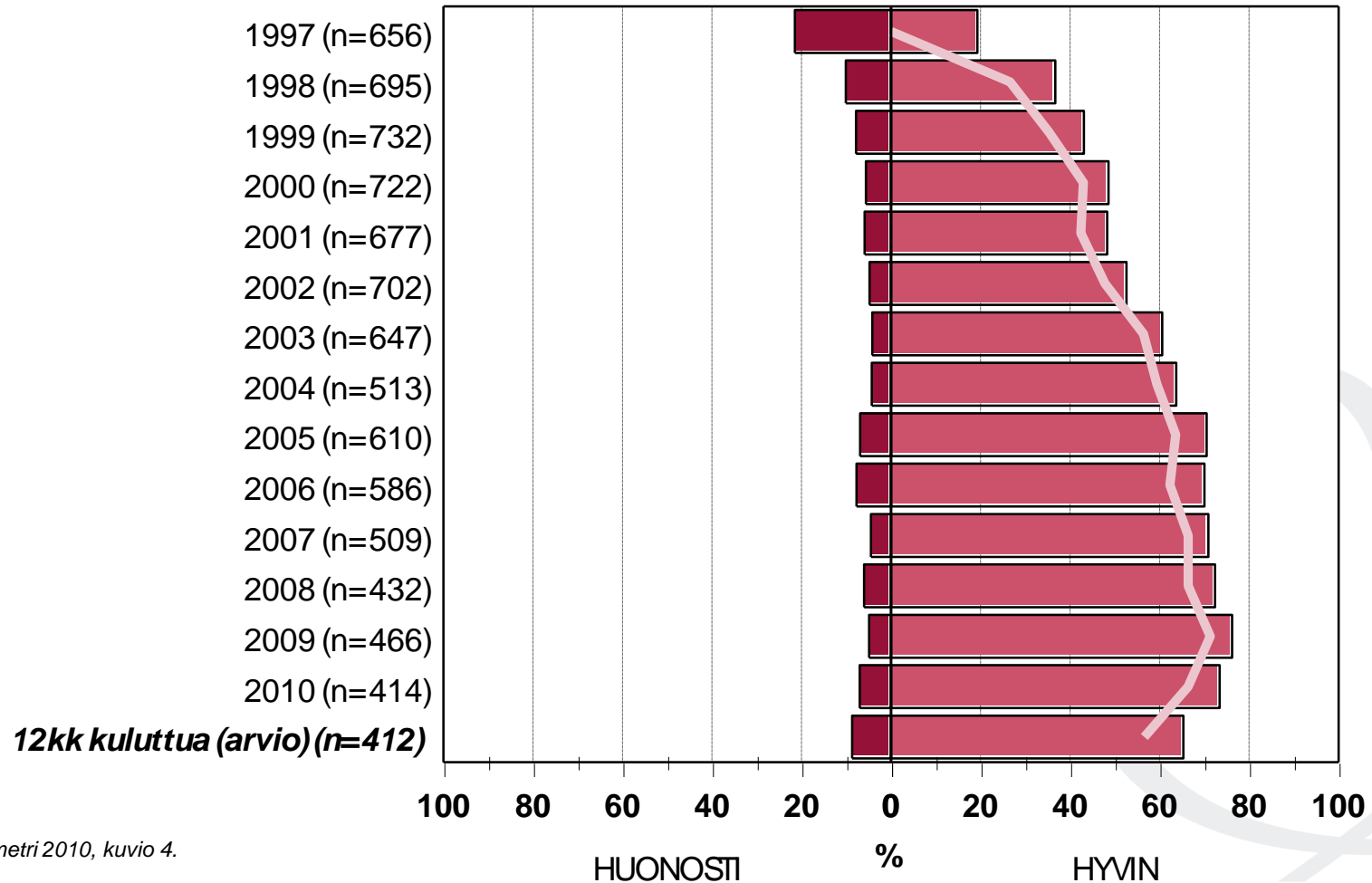
- ♡ Kasvavat ja eriytyvät tarpeet
- ♡ Sosiaali- ja terveystalveluiden järjestäminen tulevaisuudessa
- ♡ Asiakaskeskeisyys vs. järjestelmäkeskeisyys
- ♡ Julkinen vastuu- järjestöt – yritykset - ihmiset itse
- ♡ Sosiaali- ja terveystalveluoliittisten valintojen aika

I

Kasvavat ja eriytyvät tarpeet

STKL Julkisten palveluntuottajien arviot hyvinvoinnin kokonaistilanteesta 1997-2010 ja 12 kk ennakointi

Viiva kuvaa hyvinvoinnin kokonaistilanne-indeksiä

Sosiaalibarometri 2010, kuvio 4.

STKL Heikompiosaisten palveluja ei ole suojattu riittävästi

- ♡ Kokonaishyvinvointi kohentunut 1997-väestöryhmien väliset ja sisäiset hyvinvointierot kasvaneet
- ♡ Hyvinvointi heikentynyt 20 vuodessa eniten päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivillä ja pitkäaikaisesti työttömällä sekä niillä, joilla ongelmat kasautuvat
- ♡ Nyt nuoret ja nuoret aikuiset suuressa riskissä
- ♡ Palvelujärjestelmä suurissa vaikeuksissa, huonosuaisuuden hiljainen poliittinen hyväksyntä
- ♡ Vahvat oikeudet turvaavat suurten väestöryhmien palveluja; heikoimpien ryhmien perusoikeuksien turva ja voimavaroja syrjäytymiskierteiden katkaisuun

Sosiaali- ja terveysturvapalvelujen resursoinnissa käänne heikompaan

- ♡ Sosiaali- ja terveysturvapalvelut kyetään turvaamaan hyvin tai melko hyvin runsaassa 60%:ssa alueita
- ♡ Sosiaalipalvelujen turvaamisedellytykset heikentyvät v.2010 yli neljäsosalla ja taloudelliset resurssit lähes puolella alueista
- ♡ Perusterveydenhuollon palvelujen turvaamisedellytykset heikentyvät kolmasosassa ja taloudelliset resurssit puolessa terveyskeskuksia
- ♡ Irtisanomisilta ja lomautuksilta toistaiseksi välttytty
 - säästöjä saatu jättämällä täyttämättä vakansseja, palkkaamatta sijaisia ja jatkamatta määräaikaishuutoja

Sosiaali- ja terveystalvelujen vähentäminen vuosina 2009 ja 2010

2009

2010

Sosiaalitalvelujen vähentäminen

15%

- vanhuspalveluja
- kuljetuspalveluja
- lapsiperheiden palveluja

23%

- vanhuspalveluja
- lapsiperheiden palveluja
- kaikkia palveluja tasapuolisesti

Terveystalvelujen vähentäminen

17%

- lääkäripalveluja

24%

- mm. vastaanottotoimintaa, päivystyspalveluja, kaikkia palveluja tasapuolisesti

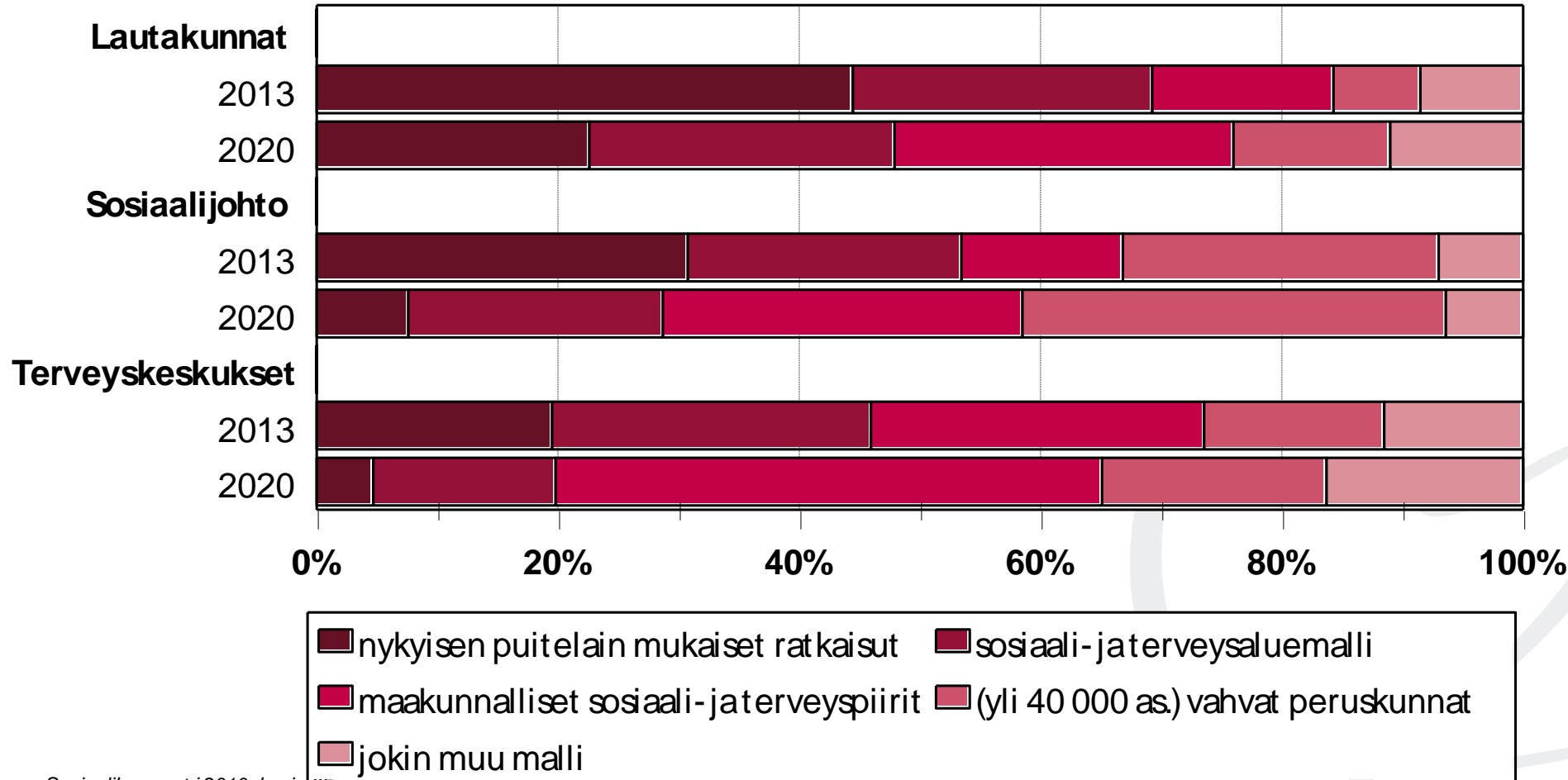
Riskinä edellisen laman virheiden toistaminen

- ♡ Palvelujen vähentäminen on käynnistynyt, ¼ sosiaali- ja terveysjohdosta ennakoi karsintoja kuluvana vuonna
- ♡ Samanaikaisesti taantuma on kasvattanut palvelutarpeita
- ♡ Riskinä uuden syrjäytyneiden ryhmän syntyminen; erityisesti nuoret ja jo aiemmin heikoimmassa asemassa olleet
- ♡ Tarvitaan valtionosuuksien määräaikainen korotus valtionvelan kasvamisesta huolimatta

II

Miten sosiaali- ja terveyspalveluja järjestetään tulevaisuudessa?

Näkemykset siitä, millä mallilla sosiaali- ja terveyspalvelut tulisi järjestää tulevaisuudessa

Sosiaalibarometri 2010, kuvio 65.

Suunta 2020?

- ♡ Palvelujärjestelmä monimutkaistunut, sosiaalipalvelut pirstoutuneet, sote- yhteys puutteellinen, ihmisten tiedonpuute
- ♡ Eri näkemyksiä tulevasta mallista (kunnat - muu taho, järjestämisvastuu, rahoitus)
- ♡ Nykyistä laajempien toiminta-alueiden ja väestöpohjien kannatus kasvaa (suuret alueet kyenneet turvaamaan palvelut paremmin)
- ♡ Terveysturva kannattaa vahvemmin maakunnallisia sosiaali- ja terveysturva-alueita, sosiaalijohto vahvoja peruskuntia tai sote-alueita
- ♡ Kenttä turhautunut tilanteen epäselvyyteen

Tuleva suunta määriteltävä

- ♡ Poliittisen päätöksenteon linjattava sosiaali- ja terveystalouden tuleva suunta; eduskuntavaalit
- ♡ Tarvitaan sosiaali- ja terveystalouden tavoitteiden kannalta kestävä ratkaisu
- ♡ Linjausten puute merkitsee pahimmillaan valtakunnallisesti ohjattavan hyvinvointimallin murtumista
- ♡ Kuntien ratkaisujen liian suuri erilaistuminen vaarantaa yhdenvertaisen palvelujen saannin
- ♡ STKL: perusoikeudet ja heikomprien suoja, sosiaali- ja terveydenhuollon tiivis yhteys, universalisuus, vahvat peruskunnat ja kuntien järjestämisvastuu, verorahoitus

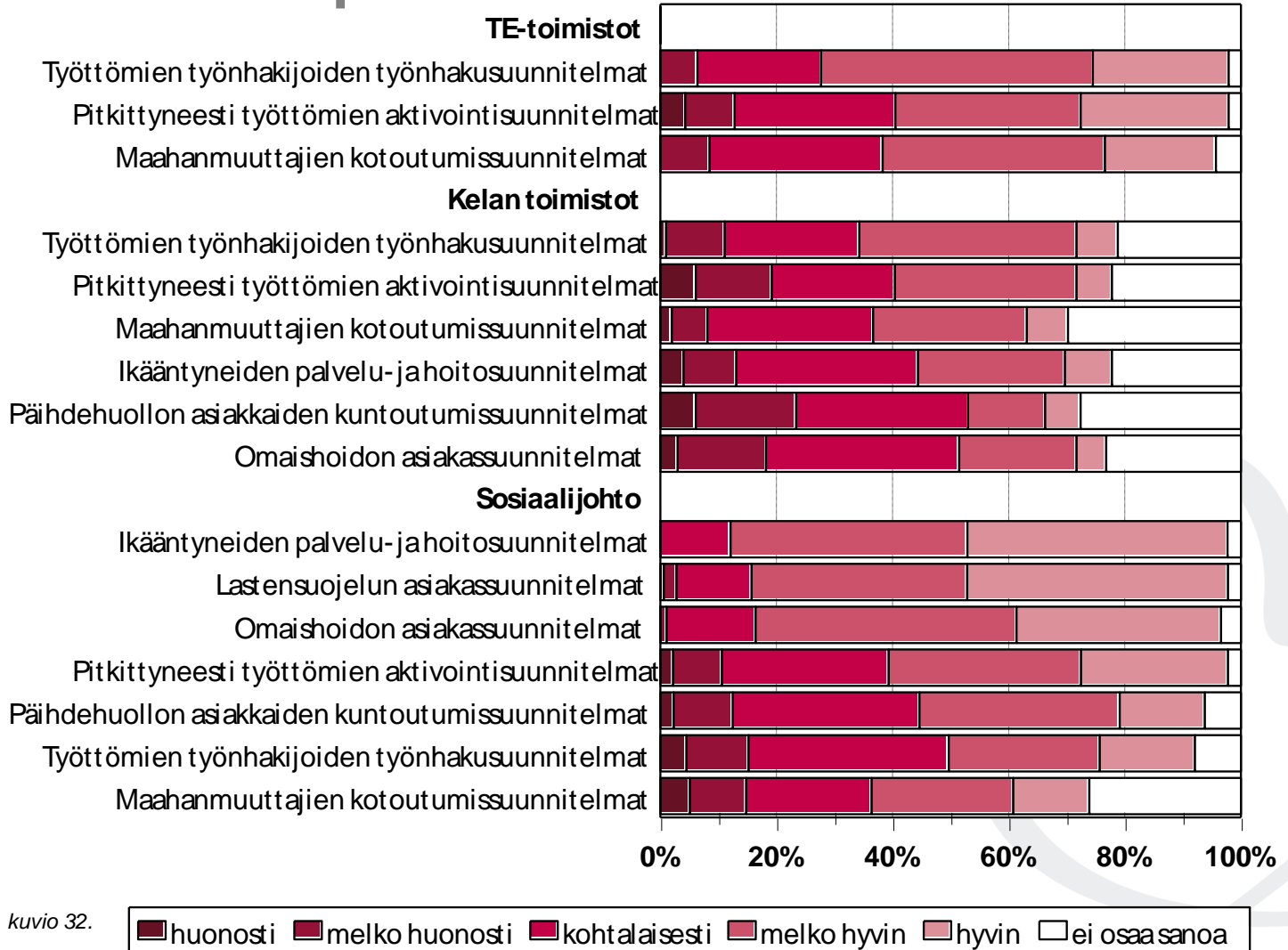
III

Asiakaskeskeisyys vs. järjestelmäkeskeisyys

Asiakaslähtöisyyttä vahvistettava

- ♡ Asiakaslähtöisyydestä ollaan vielä kaukana
- ♡ Resurssien hyvä käyttö edellyttää katseen kääntämistä asiakkaaseen, palvelujen käyttäjään, kuntalaiseen järjestelmän sijaan
- ♡ Kuntalaisten osallisuus puutteellista
- ♡ Palautejärjestelmät toimivat vajavaisesti
- ♡ Osataanko luottaa ihmisten asiantuntemukseen ammatillisen osaamisen rinnalla?
- ♡ Onko ihminen palvelujärjestelmässä vieläkään subjekti?

Eräiden suunnitelmien kyky tukea asiakasprosessien etenemistä

Sosiaalibarometri 2010, kuvio 32.

huonosti
 melko huonosti
 kohtalaisesti
 melko hyvin
 hyvin
 ei osaa sanoa

Palvelusuunnitelmien roolia vahvistettava

- ♡ Myönteisimmin arvioidaan oman hallinnonalan palvelu- ja hoitosuunnitelmia
- ♡ Yhteistyötä edellyttäviä ja toisen tahon päävastuulla olevia arvioidaan kriittisemmin
- ♡ Uudistuvassa lainsäädännössä vahvistettava yhteistyövelvoitetta ja palvelusuunnitelmien roolia
- ♡ Aktivointi- ja työnhakusuunnitelmat tulee tehdä myös viranomaisia velvoittavaksi; sanktiot kyseenalaisia

IV

Julkinen – järjestöt – yritykset – ihmiset itse

Eri tahojen roolit ja vastuut

- ♡ Julkinen vastuu ohentunut, vastuuta ihmisille itselleen ja markkinat tulleet merkittäväksi toimijaksi
- ♡ Mikä on julkisen vastuu jatkossa? Vrt. PL 19 §
- ♡ Sosiaali- ja terveydenhuollossa ei ole toimivia markkinoita → mitä päästetään markkinoille, missä tarvitaan suojaamista, mikä yritysten rooli jatkossa?
- ♡ Järjestöt tuottavat sosiaalipalveluista n.20 % ja terveystal-veluista 5%: mikä on järjestöjen toimintatila jatkossa?
- ♡ Onko yhteiskunnallisista yrityksistä apua?
- ♡ Ihmisten oma vastuu: Euroopan korkeimmat asiakasmaksut jo nyt, mitä oman vastuun lisääminen tarkoittaa?

IV

Sosiaali- ja terveystieteiden valintojen aika

Lainsäädäntöuudistukset ja suunta

- ♡ Laki sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä jää seuraavalla hallitukselle
- ♡ Terveysturvalaki
 - perusterveydenhuollon vahvistaminen
 - terveyden edistämisen velvoittavuus
 - sosiaali- ja terveydenhuollon yhteys
 - valinnanvapaus (tkeskus, alan ammattilainen, hoitopaikka)
- ♡ Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen
 - vahva sosiaalihuoltolaki; suhde erityislakeihin
 - periaatteet
 - rajapinnat muihin hallinnonaloihin
- ♡ Kuntalain uudistaminen

Haurastunutta hyvinvointivaltiota vahvistettava

- ♡ Poliittisen päätöksenteon linjattava tuleva suunta
- ♡ Eri tahojen vastuut ja niiden rajat (julkinen, järjestöt, yritykset, ihmiset itse)
- ♡ Yhteinen etu ja rohkea toimintatapojen uudistaminen
- ♡ Tarvitaan inhimillisen ja sosiaalisen kehityksen ja talouden välille tasapaino
- ♡ Mitä on tämän alan tehokkuus?
- ♡ Julkinen valta ei voi vetäytyä vastuustaan - PL
- ♡ Ihmisten hyvinvointi on kaikkien hallinnonalojen vastuulla
- ♡ Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja universaalisuus edelleen kestävät periaatteet